

Верка Г. Карић¹

Универзитет у Крагујевцу

Филолошко-уметнички факултет

Центар за научноистраживачки рад

ПРЕИСПИТИВАЊЕ ПОСТХУМАНИСТИЧКОГ ИДЕНТИТЕТА: (НЕ)ХУМАНОСТ У РОМАНУ СУЗЕ НА КИШИ РОСЕ МОНТЕРО²

Предмет рада јесте представљање постхуманистичког идентитета у роману *Сузе на киши* (*Lágrimas en la lluvia*, 2011) ауторке Росе Монтеро. Протагонисткиња романа, репликант Бруна Хаски, посматра се као лик који се налази између људског и технолошког света. Сходно томе, кроз рад ће се приказати на који начин се код протагонисткиње јавља преиспитивање сопственог идентитета. Истовремено, Брунин постхуманистички идентитет покреће питање (не)хуманости репликаната и њихово место у друштву. Циљ рада јесте одговорити на питање шта у савременом добу значи бити хуман. Суочавање протагонисткиње са завером уништавања репликаната доводи до теме која је предмет овог рада – питање места у систему (које се позиционира на основу хуманости) и питање идентитета, односно немогућности прихватања истог. Роман разоткрива како уз помоћ технологије настају репликантски идентитети који доводе у питање нормативну концепцију о томе шта значи бити човек. Анализа ових аспеката романа има за циљ да покаже схватање људскости као флуидног појма који у савременом друштву није својствен само човеку, већ и репликантима који се посматрају као продужетак човека.

Кључне речи: Сузе на киши, Роса Монтеро, постхуманизам, идентитет, (не)хуманост

¹ verka.karic@filum.kg.ac.rs

² Истраживање спроведено у раду финансирано је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (Уговор о реализацији и финансирању научноистраживачког рада НИО у 2022. години број 451-03-68/2022-14/ 200198).

“More human than human” is our motto.
(*Blade Runner*, 1982)

Постхуманистички свет Росе Монтеро

Роберт Пеперел (2003: 22) истиче да никада не можемо одредити апсолутне границе човека, ни физичке као ни менталне. Природни универзум се сада схвата као много флуиднији, динамичнији и међузависни систем. У том смислу, ништа не може бити страно за човека јер се његов домет не може утврдити. Говорећи у контексту постхуманизма то значи да људска бића не постоје у смислу у којем ми обично мислимо, то јест као одвојени ентитети у сталном антагонизму са природом која им је страна. Тежња ка вештачком животу, синтетизованој интелигенцији руши баријеру између „природних” феномена и оних „направљених од стране човека” (Исто: 161). У постхуманом нема суштинских разлика или апсолутних разграничења између телесног постојања и компјутерске симулације, кибернетичког механизма и биолошког организма, роботске телеологије и људских циљева. Постхумано гледиште сматра свест, која се сматра седиштем људског идентитета у западној традицији много пре него што је Декарт мислио да је ум који размишља, као епифеномен, као еволуциони почетак. Осим тога, постхуманизам на тело гледа као на оригиналну протезу којом сви учимо да манипулишемо, тако да проширење или замена тела другим протезама постаје наставак процеса који је започет пре нашег рођења. Најважније, овим и другим средствима, постхумани поглед конфигурише људско биће тако да се може неприметно артикулисати са интелигентним машинама (Hayles 1999: 3). Постхумано стање, подразумева да се не ради о „крају човека” већ о крају универзума „усредсређеног на човека”. Другим речима, ради се о крају „хуманизма”, дугогодишњег веровања у непогрешивост људске моћи и веровања у нашу супериорност и јединственост (Исто: 286). Постављање човека као центра довело је до подређивања свих других, односно „нехуманих”. Осим тога, ради се о еволуцији живота, процесу који није ограничен само на генетику, већ који укључује све елементе културног и технолошког постојања. Стефан Хербрехтер (2013: 9) истиче неопходност преиспитивања читаве историје хуманизма на основу односа према Другом као и признавање Другог, односно свих његових облика, који су потиснути током процеса хуманизације човека.

Ипак, постхуманизам се не односи само на будућност, већ и на садашњост. У извесној мери живимо за будућност али то нас може довести до тога да заборавимо да будућност, и какве год користи она донела, није

нешто што нам се само дешава – ми је стварамо својим понашањем у садашњости (Perrerell 2003: 171). Роман *Сузе на киши* приказује Мадрид из XXII века где се остварује неколико имагинарних филозофских експеримената (стварање људских андроида, техника стварања вештачких сећања и стварности). Као и сви романи Росе Монтеро, *Сузе на киши* обухвата универзалне теме – љубав и мржњу, истину и лаж, сећање, живот и смрт, лични идентитет. У ствари, у размишљањима протагонисткиње овог романа, борбеног андроида и приватног детектива Бруне Хаски, истиче се истрага којом се покушава открити шта личност представља и чини, жеља за мимезисом, ентитет који доводи у питање сопствену аутентичност као личности. Као роман, *Сузе на киши* нам представља мноштво бића – природних хомо сапиенса, „технољуди” или „репликаната”, ванземаљаца, животиња из других светова, мутаната, киборга и робота – и наводи нас да размислимо у којој се мери чланови сваке групе могу сматрати особама. У овом раду, постхуманистичким приступом роману, испитаће се начин на који Монтерино дело позива на померање даље од антропоцентричног хуманизма и предлаже да се превазиђе страх од другост и успостављање међусобне сарадње међу врстама.

Значај сећања при конституисању идентита

Роса Монтеро се бави техно-биолошком симбиозом стварајући наративни свемиру којем је нова врста протагонист. Њен роман разоткрива како се, кроз ГРИН технологије (генетика, роботика, рачунарство и нанотехнологија), и кроз значајно историјско раздобље, појављују ови идентитети, доводећи у питање нормативну концепцију о томе што значи бити човек. Биолошки организам познат као репликант, техно-човек или једноставно техно настаје из матичних ћелија и практично је идентичан људском бићу. Полазимо од тога да је постхумани ентитет, како истиче Кетрин Хејлс (1999: 5), „пост” зато што не постоји начин да се идентификује воља субјекта која се може јасно разликовати од воље Другог. Већи део приче Бруна се не осећа као ауторка сопственог живота, већ као биће, неизбежно обликовано и заробљено својим пореклом и природом – „особа” коју су створили други. У Монтерином свету, Бруна и њене колеге репликанти настају као директан резултат неолибералне капиталистичке везе за профитом и злоупотребе природних ресурса. С тим у вези, надовезујемо се на тврдњу Брајдоти (2013: 59) да капитализам улаже и профитира од научне и економске контроле и комодификације свега што живи. Овај контекст производи парадоксалан и опортунистички облик антропоцентризма од стране тржишних сила које тргују самим животом. Роман илуструје Брајдотину тврдњу тиме што се андроиди производе за робовску радну снагу како би повећали профит

корпорацијама које контролишу Сједињене Државе Земље (*Estados Unidos de la Tierra*) док у исто време експлоатишу природне ресурсе на Сатурну и Марсу: „У то време, се није сматрало да имају (репликнати) било какву контролу над сопственим животима, заправо су били робовски радници лишени свих права”³ (Montero 2011: 15).

Осећај припадања некоме и одсуство слободе код Бруне има више узрока. С једне стране, као репликант она је створена од стране човека, за потребе које јој је он наменио. У роману су приказане четири варијанте организма односно репликанта: радни, борбени, математички и за задовољства. Последњи је, како каже наративни глас, накнадно забрањен. Генетска манипулација омогућује стварање прилично значајне модификације унутар људске еволуције. За почетак, техно је андроид произведен у лабораторији након 14 месеци трудноће, са органским телом створеним од матичних ћелија. По „рођењу” овај ентитет подсећа на 25-годишњег одраслог хомо сапиенса коме је усађен комплетан сет вештачких успомена са око 500 сцена из детињства. Ова вештачка сећања, „написана” или уцртана од стране посебних уметника, *memoristas*, су насељена фиктивним ентитетима. У Брунином случају, Пабло Нопал, озлоглашени писац и мемориста, дао јој је 1.500 успомена, три пута више од нормалног броја. Нопал је успео да суштину и тугу из сопствене прошлости преточи у Брунино памћење. У сећањима која је усадио у Бруну, истиче се фиктивна успомена на убијеног оца и самоубиство мајке када је Бруна имала девет година. Дакле, Бруна је на неки начин уметничко дело које је направио Нопал. Она је деформисана, полупотпуна копија његовог сопственог идентитета: „Сећање је основа нашег идентитета, па сам некако ја отац стотина бића. Више од оца. Ја сам ваш мали приватни бог” (Montero 2011: 55).⁴ Ипак, Бруна се буни против те идеје и каже: „Ја сам моја дела и моји дани” (Исто: 55)⁵, наглашавајући њену моралну слободу против детерминизма који је предложио Нопал. Нестабилност фалсификованих сећања техно-људи доводи у питање шта значи бити човек. Бруна је портпарол овог испитивања и као добар детектив истражује индивидуалну субјективност, али до краја романа не добија задовољавајуће одговоре. Идентитет је заснован на сећању, а наше памћење – свих људи – је лаж, изум. Мислимо да памтимо ствари, али у стварности их стално прерађујемо, увек их мењамо док идемо кроз живот. Репликанти се рађају са 25 година и због тога немају сећања из детињства, али да би спречили проблем техно људи без икаквих сећања

³ “Por aquel entonces no se concebía que los homolabs tuvieran ningún control sobre sus propias vidas: en realidad eran trabajadores esclavos carentes de derechos”.

⁴ “La memoria es la base de nuestra identidad, así que de alguna manera yo soy el padre de cientos de seres. Más que el padre. Soy su pequeño dios particular”.

⁵ “Yo soy mis actos y mis días”.

уграђују им лажна. То је пример идеје да људи конструишу лажна сећања. У Брунином случају, она има нетипична сећања из Нопаловог детињства које је он незаконито уградио. Његово детињство је било узнемиравајуће од умирања родитеља до интеракције са другим насилним члановима породице. Због чињенице да су Брунина сећања људска, а не фиктивна, она су много потпунија од оних код „нормалног” репликанта. Ово ставља Бруну између човека и техно. Пеперел у *Постхумано стање* (2003) истиче да се постхуманост мора разумети, између осталог, унутар критичког оквира који је генерисан иманентном конвергенцијом биологије и технологије. Наведена симбиоза, настоји да замагли границе између онога што је строго органско и онога што је уметнуто. Такође доприноси промишљању о технологизацији људског тела кроз напредак у ГРИН технологијама.

Последњих деценија, Џудит Батлер сугерише да нам се лични идентитет чини јединственим, иако у ствари има мноштво облика. Само тело је виђено као нестабилно место које обухвата различите компоненте иза маске стабилности. Не ради се о томе да мисли, поступци и осећања припадају већ постојећем сопству, већ они конституишу то сопство и, према томе, личност. Батлер (1999: 136) објашњава:

„[...]јасно је да се кохерентност жели, прижељкује, идеализује и да је та идеализација ефекат телесног значаја. Другим речима, чинови, гестови и жеља производе ефекат унутрашњег језгра супстанце, али га производе на површини тела, кроз игру означавања одсутности која сугеришу, али никада не откривају, организациони принцип идентитета као узрока. Такви чинови, гестови, акти, генерално конструисани, су перформативни у смислу да је суштина идентитета коју иначе желе да изразе измишљотине произведене и одржаване путем телесних знакова и других дискурзивних средстава. То што је родно обележено тело перформативно сугерише да оно нема онтолошки статус осим различитих аката који чине његову стварност” (прим. прев.).⁶

Са друге стране, Брунино сазнање да сећања о животу које поседује заправо нису њена, већ су уметнута доводи до кризе која ће резултирати детективском потрагом за одговорима. Кроз роман Бруна пролази кроз

⁶ “[...]it is clear that coherence is desired, wished for, idealized, and that this idealization is an effect of a corporeal signification. In other words, acts, gestures, and desire produce the effect of an internal core or substance, but produce this on the surface of the body, through the play of signifying absences that suggest, but never reveal, the organizing principle of identity as a cause. Such acts, gestures, enactments, generally construed, are performative in the sense that the essence or identity that they otherwise purport to express are fabrications manufactured and sustained through corporeal signs and other discursive means. That the gendered body is performative suggests that it has no ontological status apart from the various acts which constitute its reality”.

различита искуства попут опијања и коришћење наркотика како би се приближила искуствима која су резервисана за људски свет. Њена сећања су троструко већа од уграђених успомена других репликаната што је чини ближом човеку првенствено јер је способна да осети ствари које други не могу, попут носталгије или туге. Ипак, сећања која репликанти имају припадају другима а Бруна се буну против те идеје: „Ја нисам моја сећања. За која такође знам да су лажна.”⁷ (Montero 2011: 55). Конфузија коју изазивају измишљена сећања када је у питању рекреација проживљених и непроживљених искустава илуструје лакоћу са којом ова сећања стварају измишљене сценарије, способне да фрагментишу вољу Бруне Хаски. У разговору са психологом, она потврђује: „Све је лаж...привраженост, сећање на то. Љубав мојих родитеља. Моји родитељи. Моје детињство. Све је прогутало ништавило. Не постоји, нити је постојало” (Montero 2011: 93).⁸ Међутим, Брунин психолог одговара да су „Сва сећања лаж. Сви ми измишљамо прошлост” (Исто: 93).⁹ У овом роману дискурс о вештачком памћењу и усађивање лажних успомена у технохумане субјекте омогућава нам да критички продубимо концепцију постхуманог стања. Ако оригиналне серије сећања, или оне кривотворене, граде и деконструишу субјективност и фрагментирају вољу појединца, урођене карактеристике сећања – њена крхкост, способност да се деформише и реконструише и њена технолошка манипулација – су кључеви за разумевање како је могуће конфигурисати свест и памћење унутар постхуманог универзума. Ипак, у оквиру овог универзума Бруна тежи да докаже да је она самостално биће те њена детективска потрага постаје егзистенцијална. Нестабилност уметнутих сећања доводи до тога да репликанти постављају питање шта значи бити хуман, а Бруна је предводник ове истраге. Она верује у правне дефиниције које технички наводе да су техно-људи заправо људи, али ипак не види разлог за живот, упркос егзистенцијалном страху због сазнања о томе да ће умрети. Суочавање са смртношћу и емоцијама које то у њој буди заправо потврђује све оно што Бруна преиспитује. У постхуманом смислу неизвесности се не треба бојати. Иако је постојање одувек било нестабилно, сада је много теже наметнути лажни осећај извесности и веровање, који настају само у одсуству потпуне информације. Док је тенденција хуманистичке науке била избегавање несигурности, сада је очигледно да ниједан систем налик на живот не може бити створен без фундаменталног нивоа неизвесности у његовој структури, чиме се ограничава наш капацитет контроле. Компјутери и компјутерски софтвер који делују на предвидљив начин су обичне машине, робови (Pepperell

⁷ “–Yo no soy mi memoria. Que además sé que es falsa”.

⁸ “Todo es mentira... Los afectos... La memoria de esos afectos. El amor de mis padres. Mis propios padres. Mi infancia. Todo se lo tragó la nada. No existe, ni existió”.

⁹ “Todas las memorias son mentirosas. Todos nos inventamos el pasado”.

2003: 169). На тај начин, немогућност да контролише свој живот, сумња у сопствену хуманост која прогања протагонисткињу чини је хуманом, више од машине.

Питање дискриминације у роману: да ли је човек мерило људскости?

Иако фиктиван, Роса Монтеро представља стварни свет показујући дискриминацију различитих бића, проблем са којим смо се суочавали и са којим се суочавамо. У Монтерином Мадриду из XXII века постоје људи, техно бића и ванземаљци, а ове групе се међусобно не воле. Јавља се проблем манипулације фајловима те група људи мења централне фајлове како би изгледало да је техно изазвао многе проблеме у друштву. Пример тога јесте мењање историје пошаста тако да је представљено на крају да је техно користио куге да убија људе. Лаж су овековечили људи који су желели да унесу страх у људе и створе лошу слику о техно човеку. Пеперел (2003: 161) говори о вези између Бога, човека и пошаста. Идеја да су људи сами одговорни за своје животе је добила замах током XVIII века. Постало је јасно да се куге и епидемије могу контролисати карантином, побољшаним смештајем и санитарним условима, да болести нису казна за грех, већ да се могу лечити или контролисати, и да су људи еволуирали од примата, а не да су спонтано створени неких пет хиљада година раније. Мењањем историје и стављање кривице на постхуманистичка бића заправо покреће тему кривице и контроле. Сада се не ради о томе да су људи кажњени за своје грехове, већ их репликанти кажњавају како би преовладали светом. Дакле, упркос законима у Мадриду у XXII веку, као последица предрасуда и друштвених структура, бити техно-човек није једнако бити личност већ је бити репликантан погрдно. Међутим, Бруна се бори против ових предрасуда, упркос сопственим потешкоћама у успостављању стабилних личних односа. Она жели да покаже вредност техно-људи али се бори са сопственом несигурношћу и тражи одговоре на своја питања о смислу постојања репликаната:

„Нама реплима недостаје та суштинска веза...Никада нисмо били заиста јединствени, истински потребни никоме...Мислим на то да су деца неопходна својим родитељима, или родитељи неопходни својој деци. Такође, не можемо да имамо децу... а живимо само десет година, што чини формирање стабилног односа веома тешким, или агонију” (Montero 2006: 94).¹⁰

¹⁰ “Los reps carecemos de esa unión esencial... Nunca hemos sido verdaderamente únicos, verdaderamente necesarios para nadie... Me refiero a esa manera en que los niños son necesarios para sus padres, o los padres son necesarios para sus niños. Además no podemos tener hijos... y sólo vivimos diez años, lo que hace que formar pareja estable sea muy difícil, o una agonía”.

То описује Брунину перспективу о разлици између репликаната и људи јер је разлика у томе колико брзо ће умрети и то утиче на начин на који живе. Однос између Бруне и Нопала такође показује да људи осећају усамљеност баш као техно бића. Људи желе да своје околности повежу са туђим, увек тражимо људе који нам изгледају слични и који могу да нас разумеју. Са друге стране, андроида је у свету где су стигматизовани и где се користе потребно да их неко види као више од машине.

Услед злостављања и искоришћавања техно-људи настаје побуна и рат који се завршава пактом о једнаким правима између људи и пост-људи који указује да предрасуде према другим врстама никада не нестају, па ни у овом футуристичком сету. На почетку романа, Бруна зове клинику „Самарићанин“ да затражи помоћ. Када је питају да ли је пацијент „човек или техно-човек?“, Бруна упорно одговара „то питање је неуставно и ти то добро знаш“¹¹ (Montero 2011: 13). Заправо она је свесна да се предност даје људима, што и сама признаје. Пошто репликанти имају кратак век, особље за хитне случајеве не даје предност техно човеку. Други пример дискриминације је када је Бруна отишла на Институт за форензичку анатомију да види тело мртвог андроида. Човека који тамо ради је претпоставио да су породица само зато што је она још један техно. У контексту ових дискриминаторних ситуација надовезујемо се на закључак Јелице Вељовић (2021: 256) да посматрано из угла постхуманизма можемо сматрати да је „људска одговорност према другим облицима живота устукнула пред хуманистички обликованим принципима доминације над истима по цену постављања себе као модела постојања, као и зарад сопственог опстанка и очувања моћи“.

У роману, генетска манипулација омогућава генерисање модификација унутар уређене људске еволуције. Сви репликанти имају рок трајања и отприлике десет година након настанка трпе хелијску мутацију, односно вирус ТТТ (*Tumor Total Tecno*), који их уништава. Прве две године живота троше на пружање профитних услуга за које су осмишљени, а затим им је дозвољено да проживе остатак свог кратког живота као „слободни“ грађани. Ипак, они након кратког периода слободног живота умиру од ТТТ-а који се тренутно не лечи. Постоје, међутим, гласине да би овај вирус могао бити излечив ако би влада уложила више новца у медицинска истраживања. Ипак, пошто је то репликантска, а не људска болест, Сједињене Државе Земље не сматрају потребним да финансирају истраживање. Проблем је у томе што се само 0,2 процента буџета за медицинска истраживања може приписати леку за ТТТ, „иако су представници 15 процената популације и сви умиру од исте болести“ (Montero 2011: 37).¹² Поставља се питање, зашто не уложити

¹¹ “Esa pregunta es anticonstitucional y tú lo sabes bien”.

¹² “Sólo se invierte un 0,2 del presupuesto de investigación médica en la búsqueda de un remedio

више труда у истраживање лека када 15 одсто популације умире од истог вируса? Да је реч о целој људској популација која умире од исте болести, посветили би многе више ресурса за проналажење лека. Ипак, ТТТ се јавља само у дискриминисаној групи, тако да они не издвајају довољно новца да га пронађу чиме се указује да је техно заправо роба савременог друштва које га види као машину а не као човека. На тај начин, доводи се у питање хуманост самих људи као репера људскости.

Чињеница да су техно-људи и даље грађани другог реда постаје још очигледнија у смрти. Док људи имају раскошне сахране, андроиди се кремирају у огромним крематоријумима, а њихови метални делови се продају људима којима су потребни вештачки удови. Брунина посета овом крематоријуму потврђује изолованост коју осећају она и њена врста. Она, у име других репликаната, истовремено истражује и разлог због којег људи желе да их униште. Фукујама (2012: 160) истиче, између осталог, проблем нераздевања онога у чему се састоји људско побољшање увођењем техно-биолошких бића, што доводи до неуспеха у разумевању комплексности људске еволуције. Нераздевање ове сложености доводи до страха који се јавља у човеку који се осећа угроженим увођењем киборга и других постхуманистичких субјеката. Сходно томе, Дона Харавеј (1987: 4) стиче да је једна од импликација киборга његово нарушавање традиционалних структурапородицејеронепостојеизванорганскогпроцесаразмножавања. Теоретичари постхуманог идентитета деле идеју да киборг и постхумани субјекат постоје изван традиционалне породице, чије присуство подрива наставак хетеронормативних дефиниција. Постхумано тело настаје без оца и много пута без мајке али намеће се питање шта његово постојање значи за људску врсту и за концепцију нове стварности. Према Харавеј (1987: 37) киборг представља могућност усавршавања, некомплетног идентитета, резултат одвајања и отуђења које се посматра као саставни део културе. Међутим, тако постављен однос доводи до тога да се људи осећају угрожено и покушавају да униште репликанте и да их учине мање савршеним те се покреће питање монструозности самих људи као репера хуманости. Репликанти су објекти страха јер људима представљају опасност на репродукцију која не укључује мајку и угрожавају њихово постојање указујући на њихову заменљивост као „мање савршених” бића. Дакле, они су копије или симулакруми природног хомо сапиенса, чије би репликације могле да се праве бесконачно угрожавајући њихово постојање. Са друге стране, вирус којем су репликанти подвргнути потврђује њихово место у друштву. Иронично, исти људи који себе сматрају супериорнијим од својих технолошки произведених колега, губе део сопствене људскости покушавајући да успоре процес старења

---

para el Tumor Total Tecno, aunque los reps somos el 15 por ciento de la población y todos morimos de lo mismo...”

кроз пластичну хирургију. Док би андроиди попут Бруне учинили све да доживе старост и живе дуже од десет година, људи покушавају да побегну од својих година вештачки мењајући своја тела. Исти људи који дискриминишу киборге због њихове полувештачке природе преузимају импланте и промене на сопственој кожи, бришући своју јединственост и постајући исто као и андроиди које мрзе. У својој студији *Киборзи у Латинској Америци*, Ендрју Браун (2010: 177) закључује да су киборзи са ожиљцима, збуњени постљуди, регенерисана тела без мајке, производи неолиберализма, па чак и нормални људи који само покушавају да се сете својих индивидуалних живота, сви су кибернетички организми ове или оне врсте. Оно што књижевност и други изрази културе сугеришу јесте моћ ових фигура да изнесу савремену стварност.

Закључак

Дело Росе Монтеро указује на потребу хибридних врста да се њихово место у друштву прихвати као равноправно човеку. У роману они су посматрани као људска грешка и чудовишта створена из људске похлепе и амбиције, што их не чини мање монструозним те је главни циљ уништити их. Међутим, тиме што желе да их униште људи показују на који начин је њихова хуманост устукнула услед страха од потенцијалне замене, као и промене односа моћи између човека и „машина”. Са друге стране, Монтерин роман нема за циљ напад на човека и одбрану постхуманистичких врста већ је реч о помирењу и сарадњи обе стране. Наиме, ауторка указује на сличност између људи и техно-људи али и на идеале и страхове који остају исти упркос технолошкој еволуцији.

Кроз читав роман Бруна показује да је она заиста „сестра” и „чуварка” многих и да поседује карактеристике које је могу дефинисати као више од киборга. Она остварује односе са другим репликантима, са људима, чак и са човеком који је у њу уградио сопствена сећања. Питање истинитости сећања, слободне воље и припадање Створитељу, пролазности времена и живота, као и преиспитивање идентитета и његово потврђивање јесу питања која потврђују хуманост репликанта, техно-човека.

Дакле, закључак рада се надовезује на идеју Хејлс (1999: 119) да се не ради о крају хуманизма већ о крају одређене концепције хуманости која је еволуирала кроз хибридне врсте. Роса Монтеро се бави техно-биолошком симбиозом стварајући наративни универзум у којем се налази нова врста протагониста. Ова симбиоза не само да нам омогућава да замислимо људско тело као продужетак или побољшање кроз протетичку технологију, већ и истражује начин на који тело и технологија долазе у контакт и тиме се интегришу и спајају. Њен роман разоткрива како уз помоћ технологије настају ови репликантски идентитети који доводе у

питање нормативну концепцију о томе шта значи бити човек. Роман кроз протагонисткињу показује схватање људскости као флуидног појма који у савременом друштву није својствен само човеку, већ и репликатима као продужетку човека.

Литература

- Braidotti R. (2013). *The posthuman*. Cambridge: Polity Press.
- Brown A. (2010). *Cyborgs in Latin America*. United Kingdom: Palgrave Macmillan.
- Butler J. (1999). *Gender trouble: feminism and Subversion of Identity*. New York: Routledge.
- Fukuyama, F. (2012). Agency of inevitability: will human beings control their technological future. In K. Lippert Rasmussen, M.R. Thomsen and J. Wamberg (Eds), *The Posthuman Condition: Ethics, Aesthetics and Politics of Biotechnological Challenges* (157–169). Denmark: Aarhus University Press.
- Haraway D. (1987). A manifesto for cyborgs: Science, technology, and socialist feminism in the 1980s. *Australian Feminist Studies* 2.4. 1–42.
- Hayles K. (1999). *How we became posthuman*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Herbrechter S. (2013). *Posthumanism. A critical analysis*. New York: Bloomsbury.
- Montero R. (2011). *Lágrimas en la lluvia*. Barcelona: Seix Barral.
- Pepperell R. (2003). *The Post-Human Condition: Consciousness Beyond the Brain*. United Kingdom: Intellect Books.
- Veljović J. (2021). Posthumanistička etika odgovornosti: Od Levinasa ka Drugom, ka nehumanom. *Nasleđe* 50. 253–265.

**REVIEW OF POSTHUMANIST IDENTITY: (IN)HUMANITY
IN THE NOVEL *TEARS IN THE RAIN* BY ROSA MONTERO**

S u m m a r y

The theme of the work is the presentation of the posthumanist identity in the novel *Tear in the rain* (*Lágrimas en la lluvia*, 2011) by Rosa Montero. The protagonist of the novel, the replicant Bruna Husky, is seen as a character who is between the human world and the technological one. Consequently, the work will show how the questioning of the protagonist about her own identity occurs. At the same time, Bruna's post-humanist identity raises the question of the (in)humanity of replicants and their place in society. The objective of the work is to answer the question of what it means to be human in the modern era. The confrontation of the protagonist with the conspiracy to destroy the replicants leads to the theme that is the subject of this work: the question of the place in the system (which is positioned on the basis of humanity) and the question of identity, that is, the inability to accept it. The novel reveals how, with the help of technology, replicating identities are created that challenge the normative conception of what it means to be human. The analysis of these aspects of the novel aims to show the understanding of humanity as a fluid concept that in modern society is not only inherent to man, but also to replicants who are seen as an extension of man.

Key words: *Tears in the rain*, Rosa Montero, posthumanism, identity, (in)humanity